

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ І ПРОЦЕСІВ
ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІМ. І. Ф. КУРАСА
НАН УКРАЇНИ**

***Матеріали
V Міжнародної науково - практичної конференції***

**ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА
РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ**

**м. Івано-Франківськ
25-26 квітня 2024**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ І ПРОЦЕСІВ
ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІМ. І. Ф. КУРАСА
НАН УКРАЇНИ**

**ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА
РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ**

*Збірник матеріалів
V Міжнародної науково - практичної конференції
(м. Івано-Франківськ, 25-26 квітня 2024 року)
I частина*

Редакційна колегія

Цепенда Ігор Євгенович – ректор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор політичних наук, професор
Рафальський Олег Олексійович – директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України
Якубів Валентина Михайлівна – доктор економічних наук, професор проректор з наукової роботи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Калакура Олег Ярославович – доктор політичних наук, професор, головний науковий співробітник відділу національних меншин Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України
Гурак Ігор Федорович – декан Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат історичних наук, доцент
Климончук Василь Йосифович – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Марчук Василь Васильович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри політичних інститутів та процесів Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Монолатій Іван Сергійович – доктор політичних наук, професор кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Доцяк Ігор Іванович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Липчук Оксана Іванівна – кандидатка політичних наук, доцентка кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Ломака Іванна Іванівна – кандидатка політичних наук, доцентка кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Москалюк Михайло Федорович – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 25-26 квітня 2024 р.). – Івано-Франківськ, 2024. – 303 с.

До збірника увійшли матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри».

©Кафедра політології,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ЗМІСТ

Розділ I

Теоретико – методологічні підходи до аналізу політичних процесів

Вдовичин І. Я. Методологічні аспекти проблеми незмінності/плинності людської природи для політичної науки	6
Ключкович А. Ю. Структурний вимір консолідації демократії.....	8
Козьма В. В. Про користь і шкоду історичної політики (перечитуючи Фрідріха Ніцше).....	12
Каламбет І. О. Проблематика аналізу та формування політичних наративів.....	16
Матвієнків С. М. Національні меншини Чеської республіки в органах державної влади.....	19
Поклад В. І. Російська агресія в контексті переформатування глобалізації.....	23
Ушкало К. Ю. Маніпулятивні технології у формуванні політичної колективної поведінки: структурно – функціональний вимір.....	32
Березовська – Чміль О. Б., Ковальчук І. Нормативно – правове забезпечення соціальної безпеки держави.....	34
Іващенко Р. А. Популізм як інструмент антиполітики	37
Лелет Я. Т. Забезпечення інформаційної політики в ЗМІ як складова національної безпеки держави.....	40
Бриндальський А. Маніпулятивні технології в системі загроз політичній безпеці.....	42
Боринська О. Л. Аналіз методів попередження професійного вигорання працівників освітньої сфери.....	44
Каретна О. О., Яценко М. А. Інформаційно – комунікаційні технології та соціальний капітал: природа взаємозв'язку	47
Ломака І. І. Політична безпека як складова національної безпеки України.....	50

Стефурак Я. Є. Чинники модернізації політичної системи України в умовах воєнного стану.....	54
Ткачук В. Д. Політичний імідж та політична репутація як запорука інвестиційної привабливості	57
Бойчук І. В. Кібербезпека як умова стабільного суспільно – політичного розвитку України	59
Міщук А. І., Міщук М. Б. Безпека: сутність поняття, характерні ознаки.....	63
Сливчук В. Ф. Генеза поняття «громада».....	70
Івасюк І. І. Об'єднані територіальні громади: характерні ознаки.....	74

Розділ II

Політичні інститути та процеси на сучасному етапі суспільного розвитку

Бортніков В. І. Змістовна характеристика поняття «Політичний процес».....	78
Балабан Р. В. До питання спроможності територіальних громад.....	81
Кононенко Н. В. Дуалізм підпорядкування виконавчої влади як чинник інституційної неспроможності уряду.....	96
Ляшенко Т. М. правлячий клас України: спроможність чи популізм.....	104
Бойда А. В., Хомутецький Д. С. Протистояння діючого і екс-президентів У США та в Україні: політичний та правовий аспект.....	107
Івасюта Ю. В. Перейменування населених пунктів Прикарпаття як складова декомунізаційних (деколонізаційних) процесів в Україні в 1993-2023рр.....	114
Микитин М. Д. Вплив соціальних мереж на національну безпеку держави.....	119
Железнік М. Д. Партії національних меншин у Республіці Сербія.....	122
Кавецький О. Я. Методологія дослідження трансформації політичних інститутів України в рамках міжнародного співробітництва.....	127
Ляшенко О. О. Еволюція ідеї В. Чорновола про федеративну Україну: сучасний контекст.....	134

Овчар І. В. Інструменти безперервності та легітимності влади президента в умовах воєнного стану.....	154
Миколайчук О. І. Політичні партії в децентралізації влади в Україні: регіональний вимір.....	168
Бітель Р. В. Концептуальні різновиди визначення потенціалу держави.....	174
Була Р. М. Вплив цифровізації на державне управління.....	181
Струк Б. І. Суспільно – політичні причини та передумови національних революцій в Україні.....	188
Курліковський Б. В. Державні утворення на українських землях під час української революції.....	195

Розділ III

Вибори та електоральні процеси в Україні та країнах Центрально-Східної Європи: глобальний і регіональний виміри

Деревянко С. М. Маніпулювання ідеєю народного волевиявлення для легітимації завершення збройної агресії РФ проти України.....	206
Остапець Ю. О. Демаргіналізація та електоральний ренесанс право радикальних партій у Європейському Союзі (2019 - 2023).....	226
Николайшин Б. Б. Принципи виборчого права в міжнародних правових актах.....	250
Зелик І. В. Атака на легітимність: як російська пропаганда планує дестабілізацію в Україні через поширення дезінформації про незаконність президентства Володимира Зеленського.....	261
Махно Ю. Функції політичної участі.....	270
Остапець Ю., Приходько А. «Орбанізм» як один із варіантів практичної реалізації концепту «неліберальної демократії».....	276

«соціальний капітал». Люди суттєво змінили свої стандарти поведінки, світогляд, переконання (фактично відмовилися їх набувати). Перевагою стало вважатися пристосуванню до обставин. А в умовах покращення матеріального і політичного становища демонструють насильницьке сформовану деструктивність. Переважно проявляючи це у помсті владі, чи то у голосуванні проти тих політичних лідерів, які прагнули до подолання культурно-цивілізаційної руїни, чи в очевидному насильстві.

Новітні технологічні зміни знову надають шанс для соціальних експериментів, спроможних підірвати культурну еволюцію, під гаслами кращого майбутнього. Історична практика довела небезпеки для людської поведінки таких різких поворотів. Виявилося, що людська природа досить пластична, після насильства над нею, не лише фізичного, схильна надавати перевагу тому чи іншому рівню матеріального добробуту (залежно від обстави, які його визначають) у найближчій перспективі, а не віддаленим результатам соціокультурного поступу. Формуючи різноманітні проекти реформ перш за все слід звертати увагу на спроможність суспільства сприйняти модернізаційні нововведення. Руйнування людського нахилу до самотності, прояву індивідуального «Я» дозволяє втілювати ті чи інші проекти соціальної інженерії та в підсумку формує передумови для масштабного відступу від спроможності людини бути перетворюючим суб'єктом. Накопичення великої маси людей-об'єктів створює інструмент для творення тиранії, більш тотальної, завдяки спроможності встановити повний контроль за діями, словами і навіть думками людини.

Список використаних джерел:

1. Гаск Фрідріх А. Конституція свободи. Переклад з англійської: Мирослава Олійник та Андрій Королишин. Львів: Літопис, 2002. 556 с.
2. Квіт С. М. Герменевтика: [навч. посібник]. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 42 с.

УДК 321.7

Ключкович А.Ю.
*доктор політичних наук,
завідувач кафедри політології і державного управління*

СТРУКТУРНИЙ ВИМІР КОНСОЛІДАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ

Зростання динаміки сучасних трансформаційних процесів, зниження якості функціонуючих демократій і неліберальні реверси посилюють методологічні труднощі в узагальненні логіки та цілей розвитку перехідних суспільств. Попри множинність підходів до вивчення транзитивних суспільств, важливе теоретичне та інструментально-практичне значення й надалі зберігає аналіз моделі консолідованої демократії, її структурних рівнів і функціональності в сучасних умовах.

В аспекті термінологічного визначення «консолідації демократії» слід підкреслити багатоваріантність підходів, в основі яких різні критерії, але об'єднані єдиним розумінням стабільного та розвиненого демократичного політичного режиму. В структурному аспекті аналітичну цінність зберігає підхід класиків консолідології Х. Лінца та А. Степана, які розуміють консолідацію демократії як утвердження демократії на різних суспільних рівнях (конституційному, поведінковому, ціннісному). Консолідація відбувається за умови визнання громадянами демократичних процедур та інститутів найбільш оптимальним інструментом для регулювання суспільного життя, водночас політичні актори не пробують досягати своїх цілей в антидемократичний спосіб та усвідомлюють необхідність розв'язання конфліктів відповідно до встановлених демократичних правил і конституції [2, с. 5-6].

Структурний вимір консолідації демократії підкреслює методологічну цінність максималістського підходу до критеріїв консолідації, за яким усталення демократії охоплює різні сфери, рівні та виміри життя суспільства. Зокрема, на думку Х. Лінца та А. Степана, основними сферами консолідації демократії є: існування умов для вільного розвитку громадянського суспільства, верховенство права в державі, відносна автономність політичного процесу, лояльність державної бюрократії до демократичного урядування та інституціоналізація економічного суспільства [3, с. 17]. У максималістському підході увага зосереджена не лише на формальних інституціях і процедурах, але й на глибинних соціокультурних змінах, які відбуваються в суспільстві. Поряд з

показниками стійкості демократичних інституцій, забезпечення конкурентності виборів і стабільності електоральних процедур важливою є взаємна адаптація політичної системи та соціокультурного середовища. В даному контексті особливе значення мають суб'єктивно-психологічні аспекти консолідації, які полягають в легітимації демократичних інститутів на рівні масової та індивідуальної свідомості.

Осмислюючи трансформаційні процеси у країнах Центрально-Східної Європи, німецькі політологи В. Меркель [4, с. 144-170] і К. фон Бейме [5, с. 298-299] запропонували модель аналізу демократичної консолідації, що включає чотири рівні: конституційна консолідація, яка передбачає встановлення демократичного конституційного ладу, закріплення демократичних інститутів і правил взаємодії; консолідація партійної системи та системи представництва груп інтересів; консолідація діяльності неформальних політичних суб'єктів, які інтегровані в демократичну систему і діють у межах встановлених демократичних «правил гри»; консолідація громадянського суспільства, яка тісно пов'язана з закріпленням у суспільстві демократичних цінностей і моделей поведінки. Модель В. Меркеля і К. фон Бейме має визначений аналітичний потенціал в аспекті структурного виміру консолідації демократії, відзначається методологічною адаптивністю, що дозволяє її застосовувати до вивчення політико-системних трансформацій у різних перехідних суспільствах.

Консолідація демократії – це складний і тривалий процес, результативність якого може змінюватися під впливом комплексу чинників. Дж. Прідхем пропонує розглядати проблеми завершення транзиту крізь призму т. зв. «негативної» та «позитивної» консолідації демократії [6, с. 20-21]. Негативна консолідація фіксує досягнення часткового ступеня консолідації режиму та передбачає розв'язання тих проблем, які залишилися від перехідного етапу демократизації, а також послаблення або усунення серйозних викликів демократії. На цьому етапі трансформації важлива роль відводиться демократичній орієнтованості елітних груп. Позитивна консолідація передбачає закріплення демократичних цінностей як на елітарному, так і масовому рівнях, а тому потребує відповідних змін у політичній культурі для адекватного сприйняття цінностей демократії.

Позитивна консолідація передбачає довгострокові зміни, тоді як негативна консолідація може бути досягнута за короткий проміжок часу. Т.зв. «мінімалісти» вважають, що для загальної консолідації достатньо близько десяти років, якщо не менше; тоді як на думку «максималістів», консолідація демократії вимірюється десятиліттями [6, с. 22]. Зрозуміло, що ці часові рамки є умовними та залежать від демократизаційної динаміки, яку демонструють конкретні національні варіації. Але враховуючи глибину й окреслені рівні суспільно-політичних змін, завершення процесу консолідації є логічним в розрізі довготривалого періоду. Проходження суспільством стадії негативної консолідації знаменує завершення переходу до демократії, тоді як на стадії позитивної консолідації відбувається вдосконалення функціонуючих інститутів і закріплення демократичної культури на різних рівнях політичної системи, що стабілізує режим ліберальної демократії [1, с. 32].

Динамічна призма Дж. Прідхема співвідноситься з підходом А. Шедлера до аналізу консолідації демократії, що в телеологічному аспекті пов'язує розуміння «негативної» консолідації демократичного режиму зі стабільністю і створенням перешкод для його регресу до недемократії чи напівдемократії, а «позитивної» – з перспективою його прогресу до ліберальної чи високоякісної демократії [7, с. 94].

Отже, в структурному аспекті консолідація демократії – це складний багатовимірний процес, який охоплює взаємопов'язані трансформації на інституційному, громадсько-політичному, політико-культурному рівнях. Досягнення стану консолідованої демократії вимірюється комплексом взаємозалежних інституційних, нормативних і поведінкових якісних змін у перехідному суспільстві, які, з огляду на їх багатомірність і тривалість, важко досягти одночасно. У світлі актуальних тенденцій розвитку в країнах ЦСЄ на передній план висувається проблема якості та функціональності консолідованих демократій, їх здатності протистояти неліберальним викликам і загрозам.

Список використаних джерел:

1. Ключкович А. Перехід до демократії в Словаччині: динаміка та суперечності суспільно-політичних трансформацій: монографія. Ужгород: АУТДОР – ШАРК, 2019. 416 с.

2. Linz J., Stepan A. Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe. Baltimore and London: Johns Hopkins University Press, 1996. 479 p.

3. Linz J., Stepan A. Towards consolidated democracies. *Journal of Democracy*. 1996. Vol. 7. No. 2. P. 14–33.

4. Merkel W. Systemtransformation. Eine Einführung in die Theorie und Empirie der Transformationsforschung. Opladen: Leske + Budrich, 1999. 572 S.

5. Beyme K. v. Osteuropaforschung nach dem Systemwechsel. Der Paradigmawandel der «Transitologie». *Osteuropa*. 1999. Vol. 49. No. 3. S. 285–304.

6. Pridham G. Dynamics of Democratization: a Comparative Approach. London and New York: Continuum, 2000. 330 p.

7. Schedler A. What Is Democratic Consolidation. *Journal of Democracy*. 1998. Vol. 9. No. 2. P. 91–107.

УДК 123

Козьма В. В.

доктор політичних наук,
головний науковий співробітник
Інституту політичних і етнонаціональних досліджень
імені І. Ф. Кураса НАН України

ПРО КОРИСТЬ ТА ШКОДУ ІСТОРИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

(перечитуючи Фрідріха Ніцше)

У кожному суспільстві, у кожній культурі є свої політичні міфи, які активно використовуються для утвердження тієї чи іншої моделі державного устрою, політичної системи, панівного режиму тощо. Але те, що ми спостерігаємо сьогодні в Росії вражає навіть досвідченого вченого. Міфологізація, фальсифікація та перекручування історії, особливо останнім часом, перетворили академічну науку на інструмент досягнення політичних цілей Кремля. Крайнім проявом політизації історії стала маніпуляція та пропаганда.

Загальновідомо, що технології глобального, загальносуспільного маніпулювання ґрунтуються на базових соціально-політичних міфах, що впроваджуються в суспільну свідомість за допомогою таких інструментів як:

- брехня – пряме, відверте підтасовування фактів і поширення неправдивої інформації;

Наукове видання

**ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ВИМІРИ**

Збірник матеріалів

*V Міжнародної науково-практичної
конференції*

(м. Івано-Франківськ, 25-26 квітня 2024 року)